

Disertační práce
Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských úvěrech
Posudek oponenta

Doktorand: JUDr. Jakub Dohnal

Oponent: JUDr. Milan Hulmák, Ph. D.

Východiska posudku:

Disertační práce je výsledkem vědeckého působení autora, který v ní prokazuje schopnost se zapojit do odborné a akademické komunity. Text je originálním příspěvkem do odborné diskuse, jsou v něm s požitím nových empirických poznatků testována teoretická východiska. Předpokládá se znalost a použití okruhu zdrojů vyčerpávajících dané téma, včetně cizojazyčných pramenů a literatury (čl. 16 směrnice děkanky č. 2/2010, kterou se stanoví náležitosti kvalifikačních prací na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci)

Zhodnocení významu disertace pro obor

Téma práce je skutečně aktuální. Komplexní analýza nepřiměřených ujednání se zaměřením na spotřebitelské úvěry zde chybí. Navíc jde o téma, které s ohledem na evropeizaci této oblasti skýtá široký prostor pro komparaci, a to nejenom zákonných textů, ale i aplikační praxe.

Autor se svou disertační prací zařadil do názorového proudu, který akcentuje svobodnou vůli jednotlivce při uzavírání smlouvy a který zpochybňuje význam řady ustanovení, které jsou v současné době k ochraně spotřebitele přijata.

Doktorand se vyjádřil k některým otázkám ochrany spotřebitele, problematikým otázkám zákona o spotřebitelském úvěru i k některým obecnějším otázkám soukromého práva. Pokud jde však o vlastní problematiku nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských úvěrech, představuje práce zklamání, protože zde toho příliš nového, dosud neřešeného nepřinesla.

Postup řešení problému, použité metody a splnění stanoveného cíle

Základním problémem je vztah tématu disertační práce a jejího obsahu. Byť se tématu doktorand věnuje v kapitole čtyři, většina ostatních kapitol je spíše zaměřena na problematiku spotřebitelských úvěrů obecně, resp. ještě omezeněji zákona o spotřebitelském úvěru.

V práci chybí jasné vymezené základních tezí či otázek v práci ověřovaných či zodpovídaných. Pokud už se objevují, týkají se oblastí, které bezprostředně pod téma práce nespadají. Práce je poznamená i absencí kapitoly s vymezení pojmů a řešením pro účely práce základních teoretických otázek, které s tím souvisejí, např. pojetí nepřiměřenosti ujednání, vymezení pojmu spotřebitelský úvěr. Takto se některé tyto otázky řeší nepřehledně v rámci kapitoly o problematických aspektech (1.3.).

Problémy ve vztahu k předmětu práce se zde ve své podstatě nevymezují, místo toho se zde bez další vnitřní strukturace řeší vedle sebe rozdíly mezi smlouvou o půjčce a úvěru, aby se pak doktorand věnoval pouze otázkám úvěrů jako absolutního obchodu. Dále se doktorand zabývá směrnicí o nepřiměřených podmínkách, jejímu provedení se však pozornost nevěnuje vůbec.

Deklaruje se zaměření na otázky některých nových institutů zákona o spotřebitelském úvěru, např. zkoumání bonity klientů. Ostatně to je zdůrazňováno jako cíl práce i na jiných místech (s. 15). Jinde se za cíl práce uvádí ověření, zda současná úroveň ochrany spotřebitele díky aplikaci ustanovení o tzv. nepřiměřených ujednáních přínosem českému právnímu řádu či zda naopak autonomii vůle potlačuje (s. 16). V závěru práce dovozuje autor, že se mu podařila uhájit jeho teze z úvodu práce, že některá problematika je mylně zahrnuta do oblasti nepřiměřených ujednání.

Chybí jednotná struktura ve vazbě na téma práce. Takto je zřejmě předkládán spíše souhrn článků autora publikovaných již dříve na téma spotřebitelský úvěr obecně nebo seminárních prací (těžko například jinak vysvětlit, proč se práci odevzdávané v roce 2012 hovoří o tom, že nový zákon o spotřebitelských úvěrech bude od 1. 1. 2011 upravovat poskytování spotřebitelských úvěrů na území ČR (s. 29), proč se stále píše o Evropském společenství (s. 54)), podobně úvod kapitoly 4. 6., proč jsou do práce zahrnuty úvahy nesouvisející úvahy o právních školách, Dworkinovi a Alexym (s. 51an.).

Očekával bych vlastní osobitý přístup založený na zkoumání skutečných smluvních podmínek poskytovatelů spotřebitelských úvěrů a identifikaci nepřiměřených ujednání. To zde chybí. V celé práci se neodkazuje na jediné skutečné smluvní podmínky poskytovatele spotřebitelských úvěrů. Vyskytují se tedy skutečně uváděné problémy ve spotřebitelských úvěrech? Autor přitom zmiňuje východisko ve 300 soudních sporech (s. 14).

Pečlivé zpracování tématu si vyžadovalo použití většího množství literárních zdrojů, k některým z nich dále. Lze si například těžko představit kapitolu o ekonomickém základu zkoumané problematiky bez použití jediné publikace zaměřené na ekonomii. To samé platí i pro zahraniční judikaturu a literaturu. Doktorand správně poukazuje na evropskou souvislost stávající úpravy nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských úvěrech, komparace však v zásadě provedena nebyla. Inspiraci pro odpovědi na otázky týkající se nepřiměřenosti je možné s ohledem společný evropský původ stávající úpravy hledat v zahraniční literatuře a judikatuře. Obojí je však použito sporadicky. Byl použit jeden článek týkající se právního realismu (je dostupný na netu) a čtyři knihy s omezeným významem pro práci (v kapitole o komparaci se citují dvě, další v kapitole o historii kreditních karet (s. 25)). Pokud jsem něco nepřehlédl, bylo citováno jedno slovenské rozhodnutí.

Struktura práce a jednotlivé kapitoly

Práce je rozdělena do jedenácti kapitol, zásadní význam pro obsah práce má prvních osm. Po úvodní kapitole se doktorand věnoval otázce vývoje právní úpravy, dále zhodnocení přínosu a záporů zákona o spotřebitelském úvěru. Stěžejní kapitolou i z hlediska názvu práce představuje čtvrtá kapitola – Nepřiměřená ujednání ve smlouvách o spotřebitelském úvěru. Na vybrané otázky nového občanského zákoníku a komparaci zkoumané oblasti se zahraniční

právní úpravy se zaměřují kapitoly pátá a šestá. Své návrhy de lege ferenda shrnul doktorand v kapitole sedmé. V osmé kapitole je obsažen závěr práce.

Úvod a vývoj právní úpravy spotřebitelských úvěrů

Výhrady k této kapitole vyplývají částečně z již výše uvedeného. Autor se zabývá poctivostí hostinských, váhami a měrnými systémy, vývěsními štíty živnostníků. Domnívám se, že tématu by odpovídala diskuse historických podmínek úvěrování, limitů úrokových sazeb, některých způsobů zajištění a jiných nepřiměřených ujednání. Blíže například in Urfus, V. Právo, úvěr a lichva v minulosti. Brno, 1975, zákon č. 62/1868 ř. z., kterým se zrušují zákony proti lichvě, z. č. 70/1896 ř. z. o obchodech splátkových, 76/1935 Sb. z. a n., o splátkových obchodech, zákon č. 275/1914 ř. z., o lichvě (a v návaznosti na to § 879 ABGB), judikatura k těmto úpravám. To vše zůstalo naprosto stranou zájmu.

Pokud je zmiňováno rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 873/2006 (s. 27), toto rozhodnutí není založeno na tom, že spotřebitelem je právnická osoba. Je to rozhodnutí založené na § 262 odst. 4 ObchZ, kde se ochrana poskytovaná spotřebitelům rozšiřuje na nepodnikatele. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že se jedná o nepodnikatele, a proto musí být podle tohoto ustanovení chráněn. Úvaha o neplatnosti vyvěšování změn úrokové sazby vyvěšování na internetových stránkách věřitele je doplněna odkazem na § 39 ObčZ, podle něhož má být právní úkon neplatný pro nezpůsobilost subjektu (s. 28).

Asi těžko lze souhlasit s tím, že k přijetí nové právní úpravy a nahrazení zákona č. 321/2001 Sb. zákonem č. 145/2010 Sb. došlo z důvodu obcházení zákona (s. 29). Příčinu vidím v přijetí nové směrnice, její návrh se přitom diskutoval již od roku 2002. Příčiny přijetí nové směrnice shrnuje autor na straně 20.

Zákon o spotřebitelském úvěru přínosy a záporny

Nemohu souhlasit s tím, že zákon o spotřebitelském úvěru je v podstatě opětovně pouze rozšířením smlouvy o úvěru (s. 30). Jednak zákonná úprava není smlouva o úvěru (to je otázka terminologická), jednak spotřebitelský úvěr pojmově nelze se smlouvou o úvěru ztotožňovat (jde nejenom o úvěr, ale i půjčku, koupi na splátky, finanční leasing atd.).

Nejde vyloučit vznik smlouvy o spotřebitelském úvěru, jak jej popisuje autor na straně 31, v praxi však vyhovění žádosti o úvěr často nespočívá v akceptaci návrhu nebo poskytnutí prostředků, ale v následném uzavření smlouvy. Určitě však nelze souhlasit s tím, že by poskytnutí peněžních prostředků bylo podle § 497 ObchZ náležitost nutná k existenci smlouvy o úvěru.

Autor dovozuje, že v klasické smlouvě o spotřebitelském úvěru musí být uvedeno, že zprostředkovateli náleží odměna v určité výši, není zjevné z čeho (s. 32). Ustanovení § 17 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru sice ukládá informační povinnost vůči věřiteli, ale ve vazbě na předchozí odstavec. V tomto ustanovení ukládá povinnost sjednat si provizi předem, má-li ji platit spotřebitel, a to před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru. Pokud žádná zvláštní povinnost spotřebitele platit provizi nevzniká, tak bez ohledu na to, že zprostředkovatel je placen věřitelem, nevzniká ani povinnost uzavřít zvláštní smlouvu, ani plnit nějakou informační povinnost vůči věřiteli. Vůči spotřebiteli ji plní věřitel, a to například identifikací nákladů podle přílohy č. 6, jestliže smlouva o spotřebitelském úvěru takovou povinnost ukládá.

Autor dospěl k závěru, že nelze namítat, že by smlouva byla neplatná pro uvedení věřitele v omyl, kdy je ekonomicko-společenským zájmem samozřejmě zachovávat uzavřené smlouvy, jakožto právní závazky (s. 40). Judikatura uváděná autorem však svědčí o opaku.

V kapitole o odstoupení od smlouvy se řeší otázka obcházení zákona a uzavírání smlouvy na dobu 100 let, to však s otázkou odstoupení od smlouvy nesouvisí (s. 45). Citované rozhodnutí soudního dvora (s. 45) nesouvisí s poskytováním finančních prostředků věřitelem až po čtrnáctidenní lhůtě, ostatně na této praxi nemusí být nic špatného, ale se zákonným zákazem přijímat jakékoliv platby spotřebitele před uplynutím lhůty pro odstoupení od smlouvy.

Nelze souhlasit s tvrzením doktoranda, že předchozí úprava spotřebitelského úvěru neznala vůbec koupi zboží na splátky (s. 46). Je však zřejmé, že § 15 zákona o spotřebitelském úvěru představuje mnohem dokonalejší úpravu než § 8 zákona č. 321/2001 Sb.

Spojení vázanosti spotřebitelských úvěrů (§ 15 zákona o spotřebitelském úvěru) se závislostí podle § 275 ObchZ (nejde přitom jenom o institut obchodního práva, jak by z práce mohlo vyplývat (s. 44), ale institut obecný, který je však výslovně upraven v obchodním zákoníku) není podle mého názoru úplně správné. V tomto případě se projevuje závislost, pouze pokud jde o zánik v důsledku odstoupení od smlouvy, kdežto závislost podle § 275 ObchZ se týká například i vzniku, což zde obecně určitě neplatí (s. 48).

Při úvahách o vhodnosti úpravy ručení podle § 15 zákona o spotřebitelském úvěru je třeba si uvědomit, že jde o zákonné ručení, nikoliv smluvní. Smluvní přímus také nelze omezit na povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku (s. 49).

Nepřiměřená ujednání ve smlouvách o spotřebitelském úvěru

Je třeba ocenit odvahu autora, když se pustil do teoretických otázek o smyslu a potřebě úpravy nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách (kapitola 4. 1.). Jsem ale přesvědčen, že takové úvahy vyžadují hlubší teoretický základ než několik citovaných stručných převážně českých publikací, navíc bez vazby na téma práce, např. hledisko law and economics zůstává stranou. Nevím, jestli metodologové představují samostatnou právní školu (s. 61), jak měřit efektivitu právního systému, ani kde se bere přesvědčení, že by spojením těchto škol, v pojetí doktoranda, došlo k vytvoření nejefektivnějšího systému, který tu kde byl (s. 61).

Je nutné se ptát po smyslu takové otázky ve stávající sociálně ekonomické a právní situaci. Ochrana slabší strany, včetně spotřebitele, není úplně nová (např. Svoboda, E. Ideové základy občanského práva, Vesmír, 1923, Kessler, F. Contracts on Adhesion – Some thoughts about freedom to contract, Yale, Faculty Scholarship Series, Paper 2731, 1943). Nevyrůstá z diktátu práva Evropské unie, má mnohem starší kořeny, v řadě případů reaguje na reálné problémy v praxi. Autonomie vůle je hezký princip, který však má omezené projevy v praxi mnohdy fakticky nerovných vztahů. Navíc v situaci, kdy jsme členy Evropské unie lze těžko přijmout názor o potřebě ochrany spotřebitelů a odmítnutí nadnárodních vlivů (s. 66). Přehlíží se, že evropská legislativa má účel nejenom v ochraně slabší strany, ale i podpoře volného obchodu.

Obávám se, že doktorandův požadavek hodnotové bezrozpornosti v právu je nerealizovatelný (s. 55). Právo jednak deklaruje svobodu v různých oblastech, zároveň ale stanoví její limity.

V právu jsme často svědky hledání vztahu mezi různými rozpornými hodnotami, stačí se podívat do judikatury Ústavního soudu, např. hledání poměru mezi právem na čest, důstojnost a svobodou projevu, to samé platí pro autonomii vůle a ochranu slabší strany (význam § 55 odst. 3 ObčZ bych v tomto nepřeceňoval (s. 55)). I doktorand je nakonec nucen tuto realitu zohlednit (na straně 61 se věnuje poměřování principů), když uznává potřebu udržovat veřejnou morálku legislativním regulativem, a to zejména v oblasti ochrany spotřebitele (s. 57).

Spíše než tyto úvahy bych očekával, že se na úvod této kapitoly objeví výklad nepřiměřenosti ujednání podle § 55 a 56 ObčZ a podle nového občanského zákoníku. Tento výklad však v celé práci není obsažen. Objevují se jen náznaky u jednotlivých otázek, např. s. 72. Podobně zde měl místo například nálezný Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 1/2010, který je zmíněn pouze okrajově v souvislosti s prodlužováním promlčecí doby (s. 88), v úvaze o možnostech použití všeobecných smluvních podmínek se zase řeší ústavní zakotvení ochrany spotřebitele (s. 94) nebo význam dobrých mravů (s. 99). V kapitole o zajišťovacím převodu práce se zase řeší, zda nový občanský zákoník měl upravovat spotřebitelské smlouvy či ne (s. 107).

V rámci kapitoly o nepřiměřených ujednáních se doktorand zaměřil na některé sporné otázky smluvního práva. Na prvním místě zmiňuje úpravu úroků z prodlení. V daném případě však nejde o právní problém přiměřenosti či nepřiměřenosti ujednání ve spotřebitelské smlouvě, ale jde o otázku kogentnosti § 517 ObčZ. Kogentní stanovení úroků z prodlení se proto projevuje i ve vztazích C2C, nejenom B2C (s. 66). Autor správně odkazuje na řadu rozhodnutí Nejvyššího soudu a na některé doktrinární názory. Řadu dalších však opomíjí. Judikatura Nejvyššího soudu byla diskutována a kritizována například na 3. odborném sympoziu Nejvyššího soudu. Závěry včetně diskuse byly publikovány (PR 24/2010). Citovány nejsou. Stejně další názory, např. Bejček, J. „Povaha ustanovení“ o úrocích z prodlení. PR 11/2006, Alexander, J. Ke smluvní volnosti v otázce úroků z prodlení. PR 2/2006.

Podstatné je, že se zmiňovaly argumenty, které se v práci neobjevují, např. konstantnost výkladů § 517 ObčZ (vykládal se, resp. jeho předchůdce, vždy jako kogentní), formulace ustanovení. Ustanovení § 2 odst. 3 ObčZ klíčové pro posouzení kogentnosti se přitom na tomto místě vůbec neaplikuje. Neřeší se povaha normy, například ve vazbě na smluvní pokutu. Ustanovení § 2 odst. 3 stejně jako historický charakter se pouze zmiňují nečekaně až na konci kapitoly. Podobně to platí pro smluvní pokutu, která se řeší dokonce až v závěrečném zhodnocení (s. 77). Autor nechává otázku kogentnosti argumentačně nedorozřešenou, vyjadřuje přesvědčení, že kogentní není, na druhou stranu vyzývá k posouzení případ od případu (s. 70).

I kdyby se však jednalo o ustanovení dispozitivní, tak v judikatuře Nejvyššího soudu převažující výklad § 55 odst. 1 by neumožňoval sjednání vyšší úrokové míry ve vztazích dodavatel - spotřebitel. Opačně doktorand na s. 69.

Při řešení anatocismu se obvykle cituje navíc rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 689/2006, kde se vylučuje možnost dohody o úročení úroků. Škoda, že si doktorand nevšiml článku Jana Petrova v Bulletinu advokacie, 2011, č. 3, když se zabývá oběma problémy, a to i z hlediska nového občanského zákoníku.

Zajímavé jsou úvahy doktoranda o sjednaných fikcích doručování. Problém doručování v režimu stávajícího občanského zákoníku je často spojen spíše s prokázáním obsahu

doručení než faktického doručení, kde s ohledem na v práci zmíněnou judikaturu již tolik problémy nevznikají. Smlouvy tak často řeší spíše otázku adresy pro doručování a povinnost její změny. Pokud jde pak o nový občanský zákoník, zapomíná se na úpravu v § 573 NOZ, kde se řeší domněnka doby dojití.

Kriticky lze pohlížet i na smluvní prodloužení promlčecí doby dluhů spotřebitele. Soudní judikatura však nedovodila nepřijatelnost takového ujednání s ohledem na nepřiměřenost takového ujednání a aplikaci občanského zákoníku podle § 262 odst. 4 ObchZ, jak by se mohlo zdát z posuzované práce (s. 86). Soudy nedovodily, že by úprava promlčení byla úpravou odpovědnosti, a to ani v doktorandem citovaném rozhodnutí (sp. zn. 32 Odo 873/2006). Judikatura odmítá tento závěr s ohledem na § 55 odst. 1 ObčZ. Záležitost je vyřešena, viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1845/11, ze dne 27. 10. 2011, nebo KS Ostrava sp. zn. 51 Co 759/2009-126. Těžko rovněž souhlasit s názorem doktoranda, že by jednostranné prodloužení promlčecí doby muselo být nutně zakázané (s. 90) nebo naopak, že by vzájemné prodloužení bylo nutně povolené (s. 90). Podobného účinku jako prodloužení lze dosáhnout uznáním dluhu dlužníkem, které nikdo neomezuje. Vzájemné prodloužení doby pak ztrácí význam, jestliže zde nevznikají rovnocenné vzájemné pohledávky, např. právě u úvěru. Při zkoumání přiměřenosti by bylo nutné zohlednit i dobu, kdy k prodlužování dochází, např. zda se tak děje ve vlastní smlouvě či později.

V pojednání o obchodních podmínkách si doktorand správně všímá absence jejich rozsáhlejší úpravy v občanském zákoníku. Jejich úpravu ale v současné době najdeme nejenom v obchodním zákoníku, ale třeba i v zákoně o pojistné smlouvě. Úvahy o problematice obchodních podmínek ve vazbě na ochranu spotřebitele by jistě byly bohatší, kdyby se autor seznámil s publikací Kristiána Csacha *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, což je asi vrchol toho, co zde o všeobecných smluvních podmínkách a nepřiměřenosti bylo napsáno.

Nevím, že by někdo v praxi obecně řešil jako doktorand, zda pouhý odkaz na obchodní podmínky představuje nepřiměřené ujednání. Pokud ano, pak z hlediska formy odkazu (autor na straně 98). Aktuální problémy všeobecných smluvních podmínek, zejména v nich upravené různé formy změny smluvních podmínek, presumované souhlasy, souhlasy spojené s různými konkludentními úkony, ultimáta v podobě akceptace změn nebo zrušení smlouvy v praxi řešeny nejsou. Místo toho se dovozuje podle § 39 ObčZ neplatnost plnění informační povinnosti před uzavřením smlouvy (s. 99).

Kapitola, v níž se doktorand věnuje zajišťovacímu převodu práva, pak není o nepřiměřených ujednáních téměř vůbec. Podstatou problému je zde skutečnost, že práva z odpovědnosti za vady nejsou spojena s věcí, ale s osobou kupujícího. Věřitel, který na sebe převede věc jako jistotu, nemá práva z odpovědnosti za vady. Věřitel, který tak činí, však tento problém většinou dostatečně smluvně ošetří (to se v práci řeší stručně na s. 102) nebo přebírá riziko, že věc bude bez vad. Jestliže se pak práva a povinnosti odvíjejí od smlouvy, nikoliv od práva k věci, není zjevné, proč se řeší držba a detence (s. 101), resp. proč se tato problematika vůbec řeší, kdy doktorand dospívá k závěru, že spotřebitel může mít silnější postavení než věřitel (s. 101).

Stále aktuální otázkou jsou rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách. Doktorand stručně shrnul judikatorní i některé doktrinární názory. Řadě problémům se ale nevěnuje, např. intertemporální dopady judikatury na již existující doložky, hlediska pro zkoumání přiměřenosti rozhodčích doložek. Některé odborné články zůstaly nepovšimnuty, např.

42), záměna žaloby a smlouvy (s. 95), zřejmě vůči prodávajícímu místo kupujícímu (s. 101), zřejmě Vrchního a nikoliv Nejvyššího soudu (s. 112).

Citační norma je respektována. Zarazilo mne však množství paušálních názorů, které se bez podložení objevují v práci na této úrovni, aby mnohdy o pár stránek dále byly popřeny, např. autoři nového občanského zákoníku tedy zcela v duchu současných socioprávních trendů (jakých?) přenášejí v některých oblastech odpovědnost na spotřebitele (jakých?) (s. 58). Výrok, že Evropské společenství je primárním zdrojem veškerých právních předpisů, jež ovlivňují naši legislativu, se také zdá příliš paušalizující (s. 54).

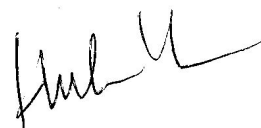
Text by citace vyžadoval, např. odkazuje-li se na rozhodnutí soudů prvního stupně (s. 27) nebo odkazuje-li se na shodný názor v odborné veřejnosti (s. 20). Podobně, když se dovozuje, že se ukazuje, že speciální právní předpis na spotřebitelské úvěry postrádá v podstatě efektivitu, když jeho nedodržení v podstatě nevyvolává jakékoliv negativní následky pro věřitele (s. 30). Odkazy v případě citací chybí na straně 62 (Justiniánské instituce). Na str. 135 se odkazuje na zahraniční úpravu ve Spojeném království, aniž by se identifikovalo kde.

Terminologie je užívána v obvyklém významu. Na některých místech se však projevuje určitá neobratnost. Například z hlediska terminologické asi nelze označit kreditní kartu jako smlouvu o úvěru (s. 24). Nemyslím, že by monografie někoho chránily (s. 54). Do vědecké práce se nehodí hodnotící výroky – „chvályhodné“, „bláhové“ apod.

Doktorand tvrdí, že použil znění občanského zákoníku z října 2011, jak bylo schváleno Poslaneckou sněmovnou (s. 5), číslování tomu vždy neodpovídá. Nebyla dokonce použita ani verze předložená do Poslanecké sněmovny.

Závěr

Neznám pohnutky, které vedly k předložení práce v tomto stavu. Podle mne se jedná o práci syrovou, nedopracovanou, vznikající příliš narychlo. To se projevuje jak po stránce obsahové, tak po stránce formální. Chápu, že zájem doktoranda se upírá na spotřebitelské úvěry, tématem práce však byla nepřiměřená ujednání. Chybí zde detailní analýza obecné úpravy nepřiměřených ujednání i podrobnější analýza nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Chybí komparace. **Přesto s výhradami práci ještě doporučuji k obhajobě.**

V Plzni dne 2. května 2012